

UVOD

O umetnosti i umetnicima

Nešto kao Umetnost zapravo ne postoji. Postoje samo umetnici. Nekad su to bili ljudi koji su uzimali obojenu zemlju i grubim potezima ocrtavali oblike bizona na zidu pećine; danas neki kupuju boje koje će upotrebiti i crtaju plakate za gradilišne tarabe; činili su i čine još mnogo štošta. Ništa neće smetati ako te delatnosti nazivamo umetnošću sve dok imamo na umu da ova reč na različitim mestima i u različita vremena može označavati veoma različite stvari, i sve dok shvatamo da Umetnost sa velikim početnim U ne postoji. Jer Umetnost sa velikim početnim U postala je nešto kao bauk ili fetiš. Kažete li nekom umetniku da ono što je upravo napravio može biti sasvim dobro na svoj način, ali da to nije Umetnost, možete ga uništiti. A možete izazvati pometnju u svakom ko uživa u nekoj slici time što ćete mu reći da ono što mu se dopada nije Umetnost nego nešto drugo.

U stvari, ne mislim ja da postoje ikakvi pogrešni razlozi zbog kojih bi se voleli neki kip ili slika. Nekome se možda dopada slika kakvog predela zato što ga podseća na dom, ili kakav portret zato što ga podseća na prijatelja. U tome nema ničeg pogrešnog. Kad god vidimo neku sliku, svi smo prinuđeni da se setimo sto i jedne stvari koja utiče na ono što nam se dopada i na ono što nam se ne dopada. Sve dok nam ta sećanja pomažu da uživamo u onome što vidimo, ne treba da brinemo. Tek kad neko nevažno sećanje izazove u nama predrasude, tek kad instinktivno okrenemo glavu od veličanstvene slike alpskog predela zato što ne volimo planinarenje – tek tada treba da u sebi potražimo razloge tog gnušanja koje nam kvari zadovoljstvo što bismo ga inače mogli osetiti. Postoje *pogrešni razlozi* iz kojih nam se neko umetničko delo ne dopada.

Većina ljudi voli da na slikama vidi ono što bi želela da vidi i u stvarnosti. Takvo opredeljenje potpuno je prirodno. Svi volimo lepotu u prirodi i zahvalni smo umetnicima koji su je sačuvali u svojim delima. A ni sami ti umetnici ne bi nas, zbog našeg ukusa, osorno odbili. Kad je veliki flamanski slikar Rubens napravio crtež svog sinčića, *slika 1*, sigurno je bio ponosan na njegovu ljupkost. Želeo je da se i mi, takođe, divimo detetu. Ali ova naklonost prema lepom i privlačnom predmetu slike može da postane kamen spoticanja ako nas dovede do odbacivanja dela koja prikazuju manje

1
Peter Paul Rubens
*Portret umetnikovog
sina Nikole, oko 1620.*
Crna i crvena kreda na
papi, 25,2 × 20,3 cm;
Albertina, Beč

2

Albrecht Dürer
 Portret umetnikove
 majke, 1514.

Crna kreda na papiru,
 42,1 × 30,3 cm;
 Kabinet bakroreza,
 Državni muzeji, Berlin

privlačne predmete ili ljude. Veliki nemački slikar Albrecht Dürer svakako je nacrtao svoju majku, *slika 2*, s isto onoliko odanosti i ljubavi koliko je Rubens osećao prema svom bucmastom detetu. Njegova verna studija brigom ophrvane starosti možda će nas potresti – što će nas navesti da odvratimo pogled s nje – ali ako pak uspemo da savladamo prvu odbojnost, možda ćemo, zauzvrat, biti bogato nagrađeni, jer Dürerov crtež je, u svojoj silovitoj

3

Bartolome
Esteban Muriljo
Ulični mangupčići,
oko 1670–1675.

Ulje na platnu,
146 × 108 cm;
Stara pinakoteka, Minhen

4

Piter de Hoh
*Enterijer sa ženom
koja ljušti jabuke,*
1663.

Ulje na platnu,
70,5 × 54,3 cm;
Zbirka Volas, London

iskrenosti, veliko delo. U stvari, brzo ćemo otkriti da lepota slike uopšte ne počivaju na lepoti predmeta koji prikazuju. Ne znam da li su mali odrpanci koje je španski slikar Muriljo voleo da slika, *slika 3*, bili baš lepi ili ne, ali – onako kako ih je on naslikao – nesumnjivo imaju mnogo čari. S druge strane, većina će reći da je dete u divnom holandskom enterijeru Pitera de Hoha, *slika 4*, ružno, ali sama slika ipak je privlačna.

5
Meloco da Forlì
Anđeo, oko 1480.
Detalj freske;
Pinakoteka, Vatikan

Nevolja je s lepotom što se ukusi i merila o tome šta je lepo veoma razlikuju. *Slike 5 i 6*, i jedna i druga, naslikane su u petnaestom veku i obe predstavljaju anđele kako sviraju loutu. Mnogima će se više dopasti rad italijanskog majstora Meloca da Forlija, *slika 5*, rad pun privlačne ljupkosti i čari, od dela majstorovog savremenika sa severa Hansa Memlinga, *slika 6*. Meni lično sviđaju se obe slike. Može malo potrajati dok se ne otkrije unutrašnja lepota Memlingovoga anđela, ali kad nam jednom više ne bude smetala njegova plašljiva smetenost, možda ćemo uvideti da je i taj anđeo beskrajno ljubak.